

Svar på skriftligt spørgsmål SSS 98/2020 rd

Svar på skriftligt spørgsmål om Hansel Ab:s konkurrensutsättningar

Till riksdagens talman

I det syfte som anges i 27 § i riksdagens arbetsordning har Ni, ärade talman, till den minister som saken gäller översänt följande skriftliga spørgsmål SS 98/2020 rd undertecknat av riksdagsledamot Petri Honkonen/cent:

Hurdana åtgärder ämnar ministern vidta så att Hansel Ab i framtiden skulle uppdelas sina konkurrensutsättningar i mindre delar och tar hänsyn till riksdagens vilja?

Som svar på detta spørgsmål anför jag följande:

Enligt upphandlingslagen (2 §) ska de upphandlande enheterna sträva efter att ordna sin upphandling så att den kan genomföras på ett så ekonomiskt, högkvalitativt och systematiskt sätt som möjligt genom att utnyttja befintliga konkurrensförhållanden och med beaktande av miljöaspekter och sociala aspekter. Upphandlingen ska även om möjligt ordnas så att små och medelstora företag och andra sammanslutningar är likvärdiga med andra anbudsgivare när de deltar i anbudsförfarandet.

Om Hansel Ab

Hansel Ab är ett bolag som ägs av staten och Finlands Kommunförbund rf tillsammans. Statens ägarandel är 65 %. I egenskap av en inköpscentral i enlighet med lagen om offentlig upphandling och koncession samlar Hansel Ab ihop upphandlingsbehov och inköpsvolymerna av den offentliga förvaltningen, konkurrensutsätter produkter och tjänster samt upprättar ramavtal om upphandlingarna. Hansel Ab utvecklar det offentliga upphandlingsväsendet och erbjuder digitala tjänster för upphandlingar.

Staten och Finlands Kommunförbund rf kom överens om förvärv av aktier i Hansel Ab med ett avtal undertecknat 24.5.2019. Enligt avtalet överfördes 35 % av aktierna i Hansel Ab till Finlands Kommunförbund rf. Parterna har förbundit sig till att iaktta delägaravtalet. Ett av parternas syften med förvärvet har varit att med hjälp av bolagets verksamhet utöka lönsamheten av den offentliga sektorns upphandlingsväsende.

Efter ändringen av lagen om Hansel (5.12.2018/1060) kan bl.a. kommunerna och samkommunerna, den evangelisk-lutherska kyrkan, den ortodoxa kyrkan och deras församlingar samt Keva vara kunder hos bolaget.

Svar på skriftligt spørgsmål SSS 98/2020 rd

För de organisationer som lagts till som kunder av Hansel Ab vid ändringen är det frivilligt att använda Hansel Ab:s kontrakt för samordnad upphandling och övriga tjänster och organisationerna kan anordna sina upphandlingar och sitt upphandlingsväsende på valfritt sätt.

Avsikten är att Hansel Ab även framöver kommer att genomföra konkurrensutsättningen av gemensamma upphandlingar utifrån omfattande analyser av kundbehov och leverantörsmarknaden. Gemensamma upphandlingar kan fördelas i mindre delar genom att till exempel konkurrensutsätta dem produkt- eller tjänstegruppspecifikt, regionalt eller per kompetensområde, varmed företag av olika storlekar kan delta i konkurrensutsättningarna.

I sin verksamhet tillämpar Hansel Ab även upphandlingslagen, vars syfte är att effektivisera användningen av allmänna medel, främja innovativ och hållbar upphandling samt garantera lika möjligheter för företag och andra sammanslutningar att erbjuda varor, tjänster och byggtjänster vid anbudsförfaranden för offentlig upphandling. Lagen förpliktar även till anordning av upphandlingarna så att små och medelstora företag och andra sammanslutningar är likvärdiga med andra anbudsgivare när de deltar i anbudsförfarandet. Hansel Ab:s kompetens och resurser ger bättre förutsättningar för att dessa målsättningar kan bättre beaktas vid upphandlingarna. Utöver dessa synpunkter strävar Hansel Ab efter att beakta även andra målsättningar som satts upp för offentlig upphandling. Målsättningarna hänför sig bl.a. till den ekologiska, sociala och ekonomiska hållbarheten av upphandlingarna. I enlighet med grundtanken med gemensamma upphandlingar strävar man efter att med dessa målsättningar uppnå kostnadseffektiv användning av gemensamma medel samt att minska den administrativa bördan av upphandlande enheter och anbudsgivare.

Hansel Ab:s ägarstyrning

Hansel Ab:s ägare har tillsammans upprättat och förbundit sig till en gemensam ägarstrategi för parterna. Enligt parternas ägarstrategiska målsättningar har Hansel Ab som syfte att enligt upphandlingslagen effektivisera användningen av allmänna medel, främja innovativ och hållbar upphandling av hög kvalitet samt garantera lika konkurrensmöjligheter för företag och upphandlingsmarknadens funktionalitet. Ägarna har också konstaterat i sin gemensamma strategi att efter ägaromstruktureringen kommer tjänsterna att utvecklas som en del av Hansel Ab:s tjänsteutbud med beaktande av de tjänster och tjänsteformer som bolaget erbjuder till sina nuvarande kunder.

Enligt Hansel Ab:s strategi är Hansel Ab en ledande aktör inom ansvarsfulla och verkningsfulla upphandlingar där ett antal delområdena är en fungerande marknad. För denna del är bolagets strategiska målsättning att främja sund konkurrens med sina strategiska val, garantera transparensen av offentliga upphandlingar och göra det även mer attraktivt för företagen att delta i offentliga upphandlingar.

Som mätare för ansvarsfulla och verkningsfulla upphandlingar har bolaget ställt andelen av små och medelstora företag i gemensamma upphandlingar samt antalet mottagna anbud (st./konkur-

Svar på skriftligt spørgsmål SSS 98/2020 rd

rensutsättning). Som en operativ åtgärd skapar och upprätthåller bolaget uppgifter om kontraktsleverantörer där en av faktorerna är andelen av små och medelstora företag, samt analyserar och utvecklar informationen särskilt genom att fokusera på kommunerna. Bolaget utvecklar också kontinuerligt ett systematiskt och mer aktivt samarbete genom samtal med näringslivet och övriga intressentgrupper.

En av de centrala målsättningarna av Hansel Ab och andra enheter för gemensamma upphandlingar är utöver en ekonomisk och effektiv verksamhet även att garantera en fungerande marknad. Om marknaden inte fungerar eller har centraliserats innebär detta en allvarlig risk för den upphandlande enheten. Denna utgångspunkt har inte ändrats av utvidgningen av Hansel Ab:s kundkrets till kommuner, samkommuner, församlingar och Keva. Storleken av en enhet för gemensamma upphandlingar specificerar inte villkoren eller förfarandena för konkurrensutsättningen, utan det är fortfarande möjligt att dela upp upphandlingarna på olika sätt, t.ex. regionalt eller per produkt.

Ägarna har vid ett möte med styrelseordföranden 2.3.2020 särskilt uppmärksammat styrelsen om Hansel Ab:s modell för beredning av ramavtal och deras inverkan på marknaden. Ägarna har även fäst styrelsens uppmärksamhet på att bolaget framöver ska låta bolagets verksamhet och effekten av de avtal som bolaget konkurrensutsatt bedömas och utredas.

För närvarande är 47 % av Hansel Ab:s kontraktsleverantörer små och medelstora företag. Andelen har ökat med 5 procentenheter från året innan. Hansel Ab:s konkurrensutsättningar av gemensamma upphandlingar genomförs utifrån omfattande analyser av kundbehov och leverantörsmarknaden.

Gemensamma upphandlingar kan fördelas i mindre delar genom att till exempel konkurrensutsetta dem regionalt eller produkt- eller tjänstegruppspecifikt varmed företag av olika storlekar kan delta i konkurrensutsättningarna. Oftast fördelas gemensamma upphandlingar i mindre delar produkt- eller tjänstegruppspecifikt (39 %).

Andelen uppdelade kontrakt för gemensam upphandling av Hansels Ab:s alla gemensamma upphandlingar har ökat från tidigare: år 2019 var deras andel 71 % (64 % år 2018). Andelen regionala arrangemang inom ramavtal var 10 % (14 % år 2018). Andelen uppdelade kontrakt för gemensam upphandling minskade genom nya konkurrensutsättningar till 29 % år 2019 (36 % år 2018).

I det skriftliga spørgsmålet har man hænvisat till ramavtalet "Livsmedel och non-food-produkter 2020 - 2024"

Enligt Hansel Ab har 145 kunder anslutit sig till det nuvarande ramavtalet livsmedel och non-food-produkter 2020 - 2024. Förfarandet har ansetts vara ändamålsenligt tillsammans med de aktörer som anslutit sig till ramavtalet. T.ex. kommunerna har emellertid fortfarande mulighed att själva göra direktupphandlingar.

Svar på skriftligt spørgsmål SSS 98/2020 rd

Enligt Hansel Ab förknippas det valda förfarandet med flera orsaker som hänför sig till de målsättningar som satts upp för offentlig upphandling. Förfarandet gör det möjligt att centralisera transporterna, vilket leder t.ex. till minskade koldioxidutsläpp. Användningen av en leverantör sparar resurser och ökar tillförlitligheten då t.ex. faktureringen och beställningarna sköts centraliserat. På detta sätt uppnås även bättre leveranssäkerhet som är av yttersta vikt t.ex. för social- och hälsovårdstjänsterna. Användningen av partihandel utgör inte heller något förhinder för små och medelstora företag att lämna anbud om tjänster och produkter till den offentliga sektorn i egenskap av en underleverantör.

Programmet Upphandling Finland

Utöver ägarstyrningen ämnar regeringen främja möjligheterna för små och medelstora företag att delta i offentliga upphandlingar inom ramen av åtgärdsprogrammet Verkningsfull offentlig upphandling ("Upphandling Finland"). En av målsättningarna av åtgärdsprogrammet är främjandet av en fungerande marknadsstruktur i samarbete med upphandlande enheter och anbudsgivare. I Finland är största delen av företagen små och medelstora företag och det är klart att för att uppnå det bästa möjliga resultatet vad gäller kvalitet och pris är det väsentligt att även dessa företag kan på ett ändamålsenligt sätt delta som anbudsgivare i offentliga upphandlingar.

Regeringen vill främja små och medelstora företags förutsättningar för tillväxt, sysselsättning och innovationer och offentliga upphandlingar ger gott om nya möjligheter till det. För närvarande finansieras rådgivarnätverket av Företagare i Finland med offentliga medel. Nätverkets uppgift är att aktivera små och medelstora företag så att de lämnar anbud i offentliga upphandlingar samt att utveckla dialogen mellan upphandlande enheter och anbudsgivare. Nätverkets uppgift som sköts med stöd av statligt bidrag omfattar även befrämjande av upphandlande enheters anbudsbegäran på så sätt att det är möjligt för små och medelstora företag att lämna anbud.

I samarbetet Upphandling Finland deltar ett stort antal olika aktörer inom offentlig upphandling. Inom ramen av samarbetet för man samtal med anbudsgivare och därmed tar man hänsyn till försäljarnas synpunkter i det gemensamma strategiarbetet. Avsikten är att publicera Finland första gemensamma strategi för offentlig upphandling under hösten 2020. Enligt strategiutkastet är en av avsikterna att upphandlingarna i Finland är fungerande, högklassiga och inkluderande och främjar en livskraftig marknad. Upphandlande enheter ska ha förutsättningar för utnyttjande av marknaden och offentliga upphandlingar ska vara attraktiva för olika anbudsgivare. Vid strategins genomförande kommer man tillsammans med företrädare för anbudsgivare att planera de konkreta metoder med vilka dessa målsättningar kan uppnås.

Helsingfors 17.3.2020

Kommunminister Sirpa Paatero